

<https://doi.org/10.15407/rksu.35.005>
УДК 77.064(084.12):001.32[(477)+(430)]

Тетяна Себта, кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник, старша наукова співробітниця
відділу джерелознавства новітньої історії України, Інститут
української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського
Національної академії наук України (Київ, Україна)
ORCID: 0000-0003-0259-0932
E-mail: sebta@ukr.net

ЗБІРКА ФОТОДОКУМЕНТІВ ФОНДУ 381 «УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» ІНСТИТУТУ РУКОПISУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО: ПОХОДЖЕННЯ ТА СКЛАД

Мета роботи. Висвітлення кількісних та якісних показників збірки фотодокументів фонду 381 Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, дослідження її структури та походження складових частин. **Методологія.** Були використані методи науково-критичного аналізу — історико-системний, порівняльний та екстраполяції. **Наукова новизна.** Вперше висвітлюється названа збірка і вводяться в науковий обіг нові візуальні документи. Збірка фотодокументів фонду 381, яка називається «Архів Петра Курінного», налічує 1298 одиниць зберігань (негативи на склі, плівці, 3 металеві кліше) 1900—1940-х років. Ще 41 негатив на склі і одне фото перебувають з 2006 р. в Центральному державному аудіовізуальному та електронному архіві. Фотозбірка (архів П. Курінного) фонду 381 — це мішанина негативів різноманітної тематики. Є багато портретних та постановочних фото різних груп осіб (друзі, подружки, родини, молодята, подружні пари, діти, учнівські класи), зроблених у повоєнний час у різні пори року; фото родинних подій (весілля, похорони або

Цитування: Себта Т. Збірка фотодокументів фонду 381 «Український вільний університет» Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: походження та склад. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2024. № 4 (35). С. 5—30. <https://doi.org/10.15407/rksu.35.005>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

6 святкування окремими групами Великодня, Різдва), виконаних так само в повоєнний час; є перефотографовані старі фото окремих осіб; фотонегативи з приватних архівів 1910—1930-х років (групи осіб на прогулянці, в домашньому інтер'єрі, у дворі біля будинку тощо); фото музейних експонатів та залів довоєнних музейних експозицій; фото житлової архітектури Києва; групові фото з археологічних розкопок; фото груп художників під час роботи і відпочинку; сфотографовані картини, гравюри, малюнки або перефотографовані ілюстрації з книжок та ін. **Висновки.** Було встановлено, що збірка негативів складається з трьох частин: це приватні архіви (91 од.), зокрема художника, мистецтвознавця проф. Дам'яна Горняткевича (72 од.); негативи, зроблені в українських таборах переміщених осіб «Зомме Казерне» в Аугсбурзі та «Регенсбург—Оселя» в Баварії (996 од.); негативи з довоєнних зібрань українських закладів науки і культури (212 од.).

Ключові слова: негативи, Аугсбург, Регенсбург—Оселя, Зомме Казерне, Дам'ян Горняткевич, Петро Курінний, Національний музей історії України, Національний художній музей України, Національний заповідник «Софія Київська», Інститут археології.

Актуальність теми дослідження. Фотодокументи серед історичних джерел посідають одне з чільних місць з огляду на інформативність і є не менш важливими за письмові при дослідженні нової та новітньої історії. Вони містять величезні пласти інформації, яка із залученням інших видів історичних джерел дозволяє скласти якнайповнішу картину минулого. Тому введення в науковий обіг нових фотодокументів, не кажучи вже про комплексні збірки, є завжди кроком уперед у дослідженні історії, наразі української. Опрацьовані дослідниками вони допомагають заповнити багато лакун нашої мікро- та макроісторії.

Саме такій маловідомій збірці фотодокументів, якими є негативи на склі та плівці, фонду 381 «Український вільний університет» (далі — УВУ) Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (далі — ІР НБУВ) присвячена ця стаття. Фонд 381 налічує 1340 фотодокументів, з яких 41 негатив на склі і одне фото (8 × 6), наклеєне на сірий картон, були передані 27 лютого 2006 р. на реставрацію до Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г.С. Пшеничного (нині Центральный державный аудиовизуальный та електронний архів, далі — ЦДАЕА) [13]. Наразі у фонді 381 є 1298 фотодокументів (негативи на склі та плівці і три металеві кліше). У збірці містяться також старі конверти з інформацією про негатив (його інвентарні номери, предмет, місце, час, автор зйомки), його власника; різні записки, куди вкладалися негатив(и); пакувальний папір з написами тощо.

Мета дослідження. Збірка ніколи науково не описувалася та не досліджувалася. У 2000-х роках в ІР НБУВ було здійснено лише її систематизацію, на основі якої складено технічний опис [11]. Отож авторка має на меті надати кількісну та якісну характеристики збірки негативів, дослідити її структуру, яка не є однорідною, та висвітлити походження її складових частин.

Аналіз публікацій та історія утворення ф. 381 «Український вільний університет». Фонд 381 (УВУ) складається з двох частин — письмових документів (рукописи, машинописи) і фотонегативів на склі та плівці. Письмові документи зареєстровані в описі № 1, фотодокументи — в описі № 2. Походження фонду, структурні складові його письмової частини розглядалися у статтях І. Корчемної [20; 21]. Як повідомила авторка: Архівний комплекс УВУ був переданий в Україну Володимиром Леником, архіваріусом УВУ, з дозволу ректора університету Леоніда Рудницького, у грудні 2001 р. Він надійшов через Державну службу контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України, створену на базі Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей при Кабінеті Міністрів України. У травні 2002 р. документи архіву були передані до НБУВ [20, с. 160]. Уточнимо, що передача архівних матеріалів УВУ відбулася у приміщенні Генерального консульства України в Мюнхені 17 грудня 2001 р. [7], а передача їх Державною службою контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України до ІР НБУВ — 18 квітня 2002 р. [8], що урочисто було оформлено актом передачі 28 травня 2002 р. [9].

З УВУ до ІР НБУВ надійшли чотири групи матеріалів: 1) архів Петра Курінного¹ (три дерев'яні ящики з фотонегативами на склі та плівці); 2) архів УВУ мюнхенського періоду за 1946—1998 рр. (1499 аркушів документів, 7 брошур, 7 плакатів, 9 журналів тощо, в картонній коробці); 3) видання УВУ (253 примірники, в картонній коробці); 4) видання Українського

¹ **Курінний Петро Петрович** (1/4.05.1894, Умань — 25.11.1972, Мюнхен), український історик, археолог, етнограф, музеєзнавець. Закінчив історико-філологічний факультет Київського університету св. Володимира (1913—1917). Від серпня 1917 р. викладав історію мистецтва у 1-й Українській гімназії ім. Б. Грінченка в Умані, був її директором. Водночас директор Історичного музею Уманщини (1917—1924). Директор Лаврського музею культів та побуту (27.04.1924—28.09.1926), директор Державного культурно-історичного заповідника «Всеукраїнський музейний городок» (29.09.1926—20.11.1933). Дійсний член ВУАК з 1925 р., учений секретар ВУАК з 1929 р. 25.02.1933 р. заарештований за ст. 54П (участь у контрреволюційній організації) КК УСРР, звільнений під підписку про невиїзд (12.05.1933), справу припинено за браком доказів (16.07.1934). Працював не за фахом у різних установах Києва (1.12.1933—27.10.1937). Від 3.02.1938 р. старший науковий співробітник відділу докласового суспільства Центрального історичного музею ім. Т.Г. Шевченка (ЦІМ), у 1941 р. очолив названий відділ. У серпні 1941 р. супроводжував до Харкова евакуйовані збірки ЦІМ, у листопаді—грудні 1941 р. працював інспектором охорони пам'яток культури при відділі мистецтва Харківської міської управи, повернувся в Київ наприкінці грудня 1941 р. Від січня 1942 р. заступник директора ЦІМ, з 1.02.1942 р. його директор, згодом заступник директора Крайового музею до- і ранньої історії в Києві (травень 1942 р. — жовтень 1943 р.). Виїхав у Краків (7.10.1943), у середині лютого 1944 р. — у Гьохштедт, де мешкав до кінця війни (1944—1945). Один з організаторів УВАН (1945), член НТШ з 1947 р., професор кафедри археології та етнографії УВУ (1947—1967), керівник української редакції Інституту з вивчення СРСР (1954—1961) [1, с. 10; 16, с. 169; 23, с. 121; 24, с. 162; 32, с. 802; 38; 44, S. 281].

8 технічно-господарського інституту (далі — УТГІ) та бібліотека Григорія Комаринського (1921—2019), в. о. директора УТГІ (404 примірники, в чотирьох картонних коробках) [8; 10; 21, с. 74; 19; 34]. Друковані матеріали, які надійшли в ІР НБУВ, вирішено було передати до відділу зарубіжної україніки [10, арк. 24], архівні документи УВУ та фотодокументи архіву П. Курінного були сформовані у 2012 р. у фонд 381 («Український Вільний Університет (УВУ) (1921) у Мюнхені») [14]. Нині його письмова частина налічує 470 од. зб. [20, с. 160], а от фотодокументи, які склали опис № 2, були лише попередньо систематизовані для внутрішнього обліку [11]. Нарешті у 2022—2023 рр. вони були технічно опрацьовані — оцифровані та обліковані².

Виклад основного матеріалу. Кількісні та якісні показники збірки фотодокументів ф. 381. Фотонегативи на склі та плівці, а також три металевих кліше з архіву П. Курінного, які надійшли в ІР НБУВ у трьох дерев'яних ящиках з-під снарядів, містилися у фабричних коробках для фотопластин різного розміру німецького і подекуди польського виробництва. У 3-му і частково 2-му ящиках фотонегативи містилися в розсипу (в пакунках, конвертах або без них) і були перекладені *німецькими газетами 1940 р. та сучасними цупкими конвертами* [11, арк. 42, 43]. У 3-му ящику була виявлена також низка порожніх конвертів від фотонегативів з інформацією про зміст, інвентарний номер (загальний номер одиниці обліку у збірці відповідного закладу) та безпосередньо номер негатива у фототеці, подекуди штамп власника негатива, дату і автора зйомки. За словами архіваріуса УВУ Володимира Леника, ці *матеріали належали П. Курінному і були залишені ним в УВУ в кінці 40 — на початку 50 років* [10, арк. 24]. Звідси й назва цієї фотозбірки — «Архів Петра Курінного».

У результаті попередньої систематизації фотодокументів архіву П. Курінного, здійсненої співробітниками ІР НБУВ у 2002—2003 рр., вони були розділені на 26 одиниць зберігання, в яких розміщені так, як надійшли в ІР НБУВ, — у коробках для фотопластин або пачках, загорнутих у крафтовий папір, або в розсипу. Після передання у 2006 р. 41 негатива на склі і 1 фото (8 × 6) на реставрацію до Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г.С. Пшеничного³ (нині — ЦДАЕА) [13] і нещодавно здійсненого оцифрування та обліку цієї збірки було встановлено точне число наявних фотодокументів — **1298** одиниць. Серед них: **1213** негативів на

² Оцифрування збірки здійснила Світлана Сорокіна, завідувачка сектору «Археологія доби каменю-бронзи» відділу археології Національного музею історії України, а облік — авторка цієї статті.

³ На реставрацію було взято 6 негативів (13 × 18) з од. зб. 20, 28 негативів (13 × 18), три з яких у конвертах, — з од. зб. 21, 2 негативи (4,8 × 9,8) і 1 фото (8 × 6) на сірому картоні — з од. зб. 25 (див. вкладені записки у відповідних одиницях зберігання). Інші 5 негативів, на нашу думку, було взято з од. зб. 24 — саме там, згідно з попередньою обліковою документацією [11, арк. 44], не вистачає п'яти негативів формату 13 × 18.

склі, зокрема 14 битих⁴, 68 негативів на плівці, 13 фрагментів плівки (з 1—4 кадрами на кожному), 3 металевих кліше і 1 блок з двох зліплених між собою фотопластин. Деякі негативи зроблені на відколотих частинах фотопластин формату 6 × 9, 9 × 12 або 10 × 15. Це результат того, що на одній фотопластині могли міститися зазвичай два кадри, які потім у такий спосіб розділялися. Принагідно зазначимо, що збереглися окремі скляні фотонегативи, на яких містяться два і більше зображень (кадрів).

Складові частини збірки фотодокументів ф. 381 та їхнє походження. Що на перший погляд являє собою фотозбірка (архів П. Курінного) ф. 381? Це мішанина негативів різноманітної тематики як на склі, так і на плівці. Є багато портретних та постановочних фото різних груп осіб (друзі, подружки, родини, молодята, подружні пари, діти, учнівські класи), зроблених у повоєнний час у різні пори року; фото родинних подій (весілля, похорони або святкування окремими групами Великодня, Різдва), виконаних так само в повоєнний час; є перефотографовані старі фото окремих осіб; фотонегативи з приватних архівів 1910—1930-х років (групи осіб на прогулянці, в домашньому інтер'єрі, у дворі біля будинку тощо); фото музейних експонатів та залів довоєнних музейних експозицій; фото житлової архітектури Києва; групові фото з археологічних розкопок; фото груп художників під час роботи і відпочинку; сфотографовані картини, гравюри, малюнки або перефотографовані ілюстрації з книжок та ін.

Проведені дослідження дозволили виокремити групи фотодокументів, споріднені за своїм походженням, тобто за їхньою приналежністю до певного фондоутворювача. Найбільшу групу складають фотонегативи, зроблені після Другої світової війни в українських таборах переміщених осіб (*displaced persons* — ДіПі) в німецьких містах Аугсбург і Регенсбург (Баварія). Їхня кількість становить 996 фотонегативів. Другу групу складають фотонегативи з приватних архівів — художника проф. Дам'яна Горняткевича⁵ (іл. 1) — 72, офіцера-українця Австро-Угорської армії — 5, з

⁴ До цього числа зараховано негативи, розбиті на кілька частин або з втратою приблизно від 25% зображення. Негативи з відбитими кутами невеликої площі, яких близько десятка, до цього числа не внесено.

⁵ **Горняткевич Дам'ян-Михайло Антонович** (13.11.1892, м. Лісько Сяноцького пов. Королівства Галичини і Володимирії, Австро-Угорщина (нині Підкарпатське воєводство, Польща) — 3.03.1980, м-ко Кергонксон, шт. Нью-Йорк, США) — український художник, мистецтвознавець. Закінчив Краківську академію мистецтв (1923), навчався у Дрезденській та Мюнхенській академіях мистецтва (1924—1925). У 1920-х рр. досліджував фрески староукраїнських майстрів XV ст. в культових спорудах Краків, Любліна, Сандомира, Супрасля та Віслиці. Дослідник українського народного мистецтва, зібрав велику колекцію писанок. У 1930-х рр. виконав поліхромні розписи церков: Вознесення Господнього в с. Настасів на Тернопільщині (1931—1932), Преображення Господнього в с. Вороблячин (1932—1933?), Різдва Пресв. Богородиці в м. Угнові (1933—1936), Зіслання Святого Духа в м. Немирів на Львівщині. Автор проекту вітража церкви Царя Христа в с. Озеряни на Тернопільщині (1937). У серп-

Ил. 1. Дам'ян Горняткевич із дружиною Дарією, уродж. Брикович. 1934—1936 рр. Джерело: ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 14. № 704

Київська національна картинна галерея, далі — КНКГ) — 4, Центрального антирелігійного музею УРСР (нині Національний заповідник «Киево-Печерська Лавра», далі — НЗКПЛ) — 2 та інших музеїв України.

Питання, як такі різні групи фотодокументів могли опинитися в одному місці — архіві Петра Курінного, пояснюється в одних випадках доволі аргументовано, в інших — гіпотетично. Ще за попереднього обліку цієї фотозбірки співробітниками ІР НБУВ був зроблений висновок про походження негативів. На засіданні Науково-методичної ради та Експертно-перевірочної комісії ІР НБУВ 15 лютого 2003 р. старша наукова співробітниця Олена Гальченко, доповідаючи про архів П. Курінного, підсумувала: *Попереднє до-*

ні 1934 р. взяв шлюб з Дарією Іванівною Брикович із с. Кривеньке на Тернопільщині, там же 1937 р. в подружжя народився син Андрій, нині відомий мовознавець, бандурист. У роки Другої світової війни працював в Українському видавництві у Кракові, 1944 р. емігрував у Німеччину, в м. Гьохштедт (Баварія). Один із засновників УВАН у листопаді 1945 р., з 1946 р. вчений секретар мистецтвознавчої групи УВАН. 1949 р. виїхав у США. Дійсний член Об'єднання митців-українців Америки (1950), НТШ (1958), віце-президент УВАН й голова її мистецької секції (1951—1970). Персональні виставки: Нью-Йорк (1964, 1966), посмертні: Нью-Йорк (1981), Київ та Львів (1992) [1, с. 10; 4, с. 8—52; 5, с. 278—279; 6; 25, с. 154; 27, с. 413; 41; 45].

невизначених приватних архівів — 14. Можливо, всі три частини цієї групи пов'язані між собою і походять з одного приватного архіву, а саме Д. Горняткевича. Третю групу складають негативи з фотозбірок українських закладів науки і культури, які діяли напередодні Німецько-радянської війни (1941—1945) — Центрального історичного музею ім. Т.Г. Шевченка (далі — ЦІМ, нині Національний музей історії України, далі — НМІУ) — 45, Інституту археології АН УРСР (нині НАН України) — 12, Державного музею українського мистецтва (далі — ДМУМ, нині Національний художній музей України, далі — НХМУ) — 64, Державного архітектурно-історичного заповідника «Софійський музей» (далі — ДАІЗСМ, нині Національний заповідник «Софія Київська», далі — НЗСК) — 57, Київського державного музею російського мистецтва (нині

слідження негативів дає підстави віднести ці негативи не до архіву П. Курінного, а до матеріалів, які в кінці війни були вивезені німцями з музеїв України закордон... П. Курінний входив до складу комісії, що займалася вивезенням цих матеріалів [12, арк. 46—47]. Це частково правильний висновок — правильний по відношенню до групи негативів із зображенням музейних експозицій та речей, але не до інших складових частин названого архіву.

Дійсно, 7 жовтня 1943 р. П. Курінний залишив Київ, супроводжуючи два вагони музейних збірок, вивезених з Києва у Краків [32, с. 816]. Загалом у Краків протягом 27 вересня — 17 жовтня 1943 р. було вивезено з Києва 8 вагонів музейних збірок. Це були збірки Крайового музею до- і ранньої історії (створений 1942 р. головно на базі ЦІМ та Інституту археології), ДАІЗСМ, ДМУМ (нині НХМУ) та Полтавського краєзнавчого музею [32, с. 816; 35, с. 80, 82]. У Кракові до них долучилися збірки Уманського та Вінницького краєзнавчих музеїв, матеріали розкопок німецького історика, археолога др. Вернера Гюлле (1903—1974), проведених ним 1943 р. біля Дніпропетровська (нині м. Дніпро) [32, с. 800, 817].

У середині лютого 1944 р. збірки українських музеїв були перевезені з Кракова в Німеччину, у м. Гьохштедт на Дунаї, і розміщені в замку Нойбург. Тут протягом 1944 р. були розміщені ще збірки Херсонського краєзнавчого музею (нині обласний) та кримських музеїв — з Феодосії, Керчі, Сімферополя та Бахчисараю, а також з музеїв Мінська і Вільнюса. У цей самий час у Гьохштедті перебували й українські науковці, серед яких був і П. Курінний. Після війни Гьохштедт опинився в американській зоні окупації Німеччини. Наприкінці 1945 р. всі збірки з Гьохштедського замку американці перевезли у Мюнхенський центральний збірний пункт, створений для подальшої реституції вивезених з окупованих країн культурних цінностей. 15 квітня 1947 р. українські та інші збірки були повернуті Радянському Союзу, а вже 4 грудня 1947 р. транспорт із семи радянських вагонів (1127 місць) з українськими культурними цінностями прибув до Києва [16, с. 944—949; 32, с. 819—820; 36, с. 226—228].

Цей короткий екскурс в історію переміщення українських культурних цінностей під час та після Другої світової війни пояснює, як могли опинитися фотодокументи із зібрань різних українських музеїв в архіві П. Курінного. Певна кількість негативів могла потрапити в його приватний науковий архів також через професійну діяльність до війни. Зокрема, це стосується негативів із зображенням артефактів трипільської культури з розкопок біля с. Томашівка на Уманщині (од. зб. 20, № 1017, 1018, 1035—1037), які він проводив у 1925—1926 рр.; негативу восьми ікон (од. зб. 20, № 1009) з Лаврського музею культів та побуту або Державного культурно-історичного заповідника «Всеукраїнський музейний городок», які П. Курінний очолював у 1924—1933 рр.; а також негативів із зібрань ліквідованих музеїв, збірки яких потрапили до ЦІМ, де він працював у 1938—1941 рр.

Іл. 2. Проф. Станіслав Камоцький (третій ліворуч) серед студентів Краківської академії мистецтв. Перший ліворуч (стоїть) — Дам'ян Горняткевич. Поч. 1920-х рр. Джерело: ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 14. № 706

Фотонегативи з архіву Дам'яна Горняткевича. Так само прослідковується зв'язок Петра Курінного і Дам'яна Горняткевича, чії фотонегативи (72 одиниць) складають вагому частку в архіві П. Курінного. Їхні шляхи перетнулися ще у Кракові, де під час війни мешкав Д. Горняткевич і куди в жовтні 1943 р. прибув П. Курінний [4, с. 37]. Пов'язував їх також і Гьохштедт, куди переїхав з сім'єю у 1944 р. Д. Горняткевич і де з лютого 1944 р. перебував П. Курінний. Обидва належали до групи з дванадцяти осіб, яка в листопаді 1945 р. в Аугсбурзі проголосила утворення Української вільної академії наук (далі — УВАН) [1, с. 10; 45, р. 334]. На їхнє знайомство вказує і наявність візитки Д. Горняткевича в архіві П. Курінного (од. зб. 23).

На фотонегативах з архіву Д. Горняткевича знаходимо його в колі рідних і друзів (од. зб. 12, № 545—547, од. зб. 14, № 700, 701, 704; од. зб. 17, № 847; од. зб. 18, № 899; од. зб. 19, № 943—945; од. зб. 26, № 1264, 1265, 1267—1273), серед студентів Краківської академії мистецтв (нині Академія образотворчих мистецтв ім. Яна Матейка) (од. зб. 24, № 1169), на виставці власних робіт (од. зб. 16, № 809; од. зб. 19, № 957), на пленері (од. зб. 19, № 953), у класі з академічного рисунка на тлі моделі (од. зб. 26, № 1274), серед колег-художників під час виїзних пленерів (од. зб. 18, 902—907). На деяких фотонегативах серед молодих художників бачимо професора Краківської академії мистецтв Станіслава Камоцького (іл. 2), вчителя Д. Гор-

няткевича (од. зб. 14, № 706; од. зб. 17, № 845; од. зб. 18, 906, 907; од. зб. 25, № 1219). Окрема серія негативів на плівці, зроблена в різний час у період 1938—1940 рр., присвячена малолітньому сину Андрію у віці від 1 до 3 років (од. зб. 26, № 1227—1239).

Низка фотонегативів була зроблена під час роботи над розписом церкви Різдва Пресв. Богородиці в м. Угнові в 1933—1936 рр. (од. зб. 14, № 699, 702, 705). Зйомку виконав студент Віленського університету Олександр Дикий [6, с. 20]. З цієї серії на двох негативах зображено готовий розпис вівтарної бані, де обабіч Покрови Пресв. Богородиці розміщені дві групи осіб — історична та етнографічна (іл. За, 36) [2, с. 9; 6, с. 24—27; 30, с. 14; 41, с. 115—116].

До приватного архіву Д. Горняткевича віднесено також негативи із зображенням тих осіб, яких можна бачити на інших негативах у товаристві Д. Горняткевича. Наприклад, парох Угнівської церкви Різдва Пресв. Богородиці священник Олександр Трешневський (од. зб. 14, № 702) [6, с. 32—33]. На інших негативах упізнаємо отця О. Трешневського в товаристві дружини Марії, уродж. Дрималик, та доньки Іванни Трешневської (1914—2011), в заміжжі Савицької, яка стала відомою поетесою та письменницею [31] (од. зб. 17, № 829; од. зб. 19, № 958). На двох наступних негативах бачимо їх уже в колі інших членів родини, серед яких брат О. Трешневського — отець Роман Трешневський, парох церкви УГКЦ м. Немирів на Львівщині (од. зб. 12, № 540, 544) [6, с. 32—33].

Дуже ймовірно, що дві інші невеликі групи негативів із приватних архівів — офіцера-українця Австро-Угорської армії (5) та невстановлених приватних архівів (14) — так само походять з архіву Д. Горняткевича. Поки що на цьому етапі дослідження зв'язок між даними групами негативів візуально не прослідковується. Безумовно, з часом подальші досліді зможуть підтвердити або спростувати це припущення.

Фотонегативи таборів українських біженців «Зомме Казерне» в Аугсбурзі та «Регенсбург—Оселя». Найбільшу частку фотодокументів складають негативи, відзняті в таборах українських біженців (переміщених осіб — ДіПі) «Зомме Казерне» в м. Аугсбург та у м. Регенсбург в Баварії (Німеччина). Це 996 негативів приватного характеру (родини, подружні пари, друзі, подружки, діти, портрети, родинні події тощо). З них 63 негативи на плівці, 37 негативів Perezнятих фотографій (подекуди по два кадри на фотопластині), ще 2 негативи містять зображення як Perezнятих фотографій, так і зроблених у реальному часі. Загалом прослідковуються щонайменше 23 фотосесії, коли в одному й тому ж інтер'єрі або місці надворі, як правило, в той самий день знімалися на пам'ять мешканці оселі. Це і студійні зйомки, і зйомки надворі, яких найбільше, — зокрема на тлі фактурно оштукатуреної або завішеної листом паперу стіни влітку, взимку, в міжсезоння або на тлі мурованої стіни, квітучого куща чи невеликого дерева або на вуглу будинку,

Лл. 3. Поліхромний розпис вівтарної бані церкви Різдва Пресв. Богородиці в м. Угневі, виконаний Д. Горняткевичем. *а* — Пресв. Богородиці: апостол Андрій Первозваний, св. кн. Ольга, св. кн. Володимир Хреститель, Нестор Літописець, король Данило, гетьман Іван Мазепа, Тарас Шевченко і Маркіян Шашкевич, полковник Українських січових стрільців Дмитро Вітовський, митрополит Андрей Шептицький; *б* — місцеві жертводавці Степан Жуковський та його дружина, молодята у весільному вбранні, міщанка з Угнова, міщанин з с. Застав'я, передмістя Угнова, представниці українських регіонів — холмчанка, киянка, подолянка, гуцулка. Фото Олександра Дикого, 1935—1936 рр. *Джерело:* ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25. № 1213, 1214; опубліковано Д. Горняткевичем [10, с. 24—25]

завитого плющем тощо. Були й події зйомки — весілля, похорони, святкування Великодня, Різдва або Нового року. Фотонегативи таких зйомок зустрічаються як в одному екземплярі, так і у вигляді невеликих серій — від двох до чотирьох одиниць. Менше десятка негативів зображують мешканців табору під час роботи, наприклад, в майстернях, на кухні в їдальні тощо.

Серед цих фотонегативів увагу привернули 6 негативів Pereznytykh osobovykh dokumentiv niמעцькою мовою (сторінка з паспорту, свідоцтво про одруження, народження дитини тощо), виданих українцям під час нацистської окупації на території Генеральної губернії в дистрикті «Галичина» та по війні в м. Аугсбург (од. зб. 18, № 915; од. зб. 21, № 1068; од. зб. 23, № 1124—1127). Остання обставина (документи, видані в Аугсбурзі) навела на думку, що котрась із фотосесій, або й більше, могла бути зроблена в таборі українських біженців «Зомме Казерне» в Аугсбурзі.

Цей табір розміщувався в колишніх казармах Вермахта, збудованих у 1934—1936 рр. у міському районі Крігсгабер (Kriegshaber). То були три артилерійські казарми — Arras, Zomme та для військ протитанкового захисту (Arras-, Somme- und Panzerjäger-Kaserne) — з цілим комплексом допоміжних приміщень (їдальні, майстерні, склади, майданчики для вишколу, виїздки коней) та великим плацом, який у роки існування українського табору ДіПі став центральною таборовою площею [40, с. 101; 42]. Саме назва однієї з казарм «Зомме-Казерне» й дала назву усьому табору. За анкетними даними 1946—1947 рр., які оприлюднив В. Маруняк, в українському таборі «Зомме-Казерне» в Аугсбурзі було: 2643 [мешканці], дит[ячий] садок, нар[одна] школа, гімназія, 3 фах[ові] школи, 4 фах[ові] курси, театр, 2 хори, оркестра, балет нар[одних] танків, 2 бібліотеки... Укра[їнський] Музей-Архів, філія УВУ, Інститут живих мов, кооператива, 6 крамниць, 14 майстерень, 2 парохії, 3 церк[овні] братства, 14 гром[адських] організацій, осідок деяких гром[адських] централь [26, с. 101, 103]. Отже, це був чималий табір з різноманітним активним життям, яке не могло пройти повз фотографа.

З іншого боку, серед таборових фотонегативів в архіві П. Курінного було досить багато вказівок на те, що зйомки проводилися й у таборі українських біженців у м. Регенсбург, який його мешканці називали «Регенсбург—Оселя»

або ще «Оселя Гангофер» (Гангоферзідлунг) за назвою околиці, де розмістилися українці. Наприклад, три негативи із зображенням учнівських класів (І А, І Б, ІІ Б) 1946/1947 навчального року зі стандартним пам'ятним плакатом такого змісту: *Українська народна школа. І А [І Б / ІІ Б] кляса. Регенсбург-Оселя. Навчальний рік 1946 / 47* (од. зб. 16, № 802; од. зб. 17, № 832, 833) або дві об'яви за 1946 р. і 1947 р. про відзначення Шевченківських роковин у Регенсбурзі (од. зб. 12, № 591; од. зб. 26, № 1252). Ще на одному негативі зображені робітниці «Майстерні забавок» українського табору переміщених осіб у Регенсбурзі (од. зб. 17, № 828). Серед них завідувачка майстерні Стефанія Нагірна, уродж. Чабан, (1898—1993), співачка, педагог, громадська діячка. Відбиток з цього негатива опубліковано у збірці, присвяченій табору українських біженців у Регенсбурзі [33, с. 406].

Цей табір був найбільшим у західній зоні окупації Німеччини. Організований у жовтні 1945 р. він діяв до кінця вересня 1949 р. [22, с. 27; 33, с. 618]. Загалом тут мешкало понад 4,5 тис. українців з різних регіонів України. Кількість мешканців не була сталою — у жовтні 1945 р. зафіксовано 4723 мешканці, у грудні 1947 р. — приблизно 4560 осіб [22, с. 27]. Це була самоврядна громада, яка мала свою виборну таборову раду, що обирала управу, суд, коменданта табору, мала свою періодичну пресу — щотижневу газету «Слово», потім «Українське слово», «Вісник оселі», видавала іншу цільову періодику [3, с. 248, 251; 22, с. 28; 33, с. 501—515]. Український табір «Регенсбург—Оселя» мав свою поліцію, шпиталь, пошту, дитсадок, школу, гімназію, вищий науковий заклад — УТГП, дві дитячо-молодіжні організації — Пласт та СУМ, два хори, театр, музичну школу, футбольну команду, різноманітні курси, майстерні тощо [33].

Як же могли тоді опинитися негативи з Регенсбурга в архіві П. Курінного? На нашу думку, через Миколу Марковського, уповноваженого Товариства охорони українських пам'яток на чужині при УВАН в Аугсбурзі та водночас мешканця українського табору «Регенсбург—Оселя». Управа табору доручила йому збирати всі матеріали з історії табору — так табір отримав свого архіваріуса. Протягом 1945—1949 рр. М. Марковський педантично збирав усі документальні матеріали, що стосувалися таборового життя, — від офіційних документів управи (листування, розпорядження, звіти) до об'яв, афіш, програмок, реклам, періодичних видань тощо і розкладав їх у п'яти примірниках по папках. Один примірник він залишав собі, інші чотири розсилав в архіві українських установ на чужині [33, с. 12, 14, 87, 170]. Завдяки його невтомній праці зібрані матеріали зберігаються сьогодні в архіві УВАН в Нью-Йорку та архіві УВУ в Мюнхені.

Однак уважний аналіз зображень таборових фотонегативів, порівняння їх з відомими світлинами обох таборів в Аугсбурзі та Регенсбурзі [33, с. 19, 20; 40, с. 97, 101; 42], а також між собою переконливо підтвердив першу думку про зйомку в таборі українських біженців в Аугсбурзі. Справді,

більшість знімків, а саме на вулиці — як постановочні, так і портретні — зроблені саме там. На окремих негативах беззаперечно вгадується велика таборова площа в Аугсбурзі (од. зб. 2, № 83; од. зб. 9, № 427—429), на інших видно будинки табору «Зомме-Казерне», які відрізнялися від будинків у таборі «Регенсбург—Оселя». В останньому будинки мали віконниці, в Аугсбурзі їх не було. Також відрізнялася конструкція віконних рам — в Регенсбурзі вони були двостулкові, в Аугсбурзі мали вгорі поперечну секцію, яка не відчинялася. Без визначення залишилися лише перефотографовані знімки та у приміщенні. Їх небагато — 174 одиниці: 37 знімків перефотографовано, 27 знімків зроблено у приміщенні, а 110 — в павільйоні (од. зб. 5, № 230—236; од. зб. 8, № 350—385; од. зб. 9, № 397—400, 422, 423, 426; од. зб. 18, № 924, 925; од. зб. 19, № 960—994, 996—1008; од. зб. 23, № 1128—1131, 1133—1136; од. зб. 24, № 1175, 1182). Отже, в цій групі фотонегативів 6 знімків було зроблено в таборі «Регенсбург—Оселя», 816 — в «Зомме-Казерне» в Аугсбурзі, і для 174 знімків місце зйомки залишилося невизначеним. Автором аугсбурзьких знімків, на нашу думку, був сам Петро Курінний. Наприкінці та перші роки після війни він мешкав у Гьохштедті [43], що знаходився на відстані приблизно в 40 км від Аугсбурга; викладав археологію у філії УВУ в Аугсбурзі; постійно навідувався сюди і у справах УВАН, яка була заснована в Аугсбурзі і деякий час тут розміщувалася [40, с. 161, 174].

Фотодокументи групи «Українські заклади науки і культури». Найцікавішими та найінформативнішими з точки зору історії української культури та науки в міжвоєнний період, зокрема музейництва, археології, киевознавства, шевченкознавства, є фотодокументи, які походять із зібрань українських культурних та наукових закладів. Разом їх 211 одиниць. Вище зазначалося, що багато з них потрапили в архів П. Курінного у своїх «рідних» конвертах або разом із записками, які містили різноманітну атрибуційну та ідентифікаційну інформацію — інвентарні номери, штамп власника, об'єкт або місце, час та автора зйомки.

Для певної частини негативів фондоутворювачем був Всеукраїнський історичний музей ім. Т.Г. Шевченка (далі — ВУІМ). У 1935 р. на його базі було утворено два музеї — Центральний історичний музей ім. Т.Г. Шевченка (нині НМІУ) та Державний український музей народної творчості, перейменований 1939 р. на Державний музей українського мистецтва (далі — ДМУМ, нині НХМУ) [15, с. 17; 32, с. 805; 39]. Відповідно розділилися й збірки ВУІМ — археологічні, частина етнографічної збірки, збірки портретів історичних діячів, грамот, нумізматики перейшли до ЦІМ, а збірки образотворчого мистецтва, тканин, інша частина етнографічної збірки — до ДМУМ. Очевидно, що так розділилася й фотозбірка ВУІМ.

Тому якщо фотонегатив був зроблений ще за часів діяльності ВУІМ, то за принципом розподілу збірок (археологія чи образотворче мистецтво) його умовно можна віднести або до фондоутворювача (правильніше

б сказати фондоутримувача) ЦІМ (нині НМІУ) або ДМУМ (нині НХМУ). Шевченкіана, а це негативи із зображенням малярських творів Т. Шевченка (од. зб. 20, № 1039, 1040; од. зб. 22, № 1105; од. зб. 23, № 1147; од. зб. 26, № 1253, 1254), його рідного села Моринці (од. зб. 23, № 1149—1153), братів Т. Шевченка — Йосипа і Микити (од. зб. 26, № 1256) тощо, відноситься, на нашу думку, до ДМУМ, оскільки в 1924—1929 рр. ВУІМ мав Шевченківський відділ [13, с. 178]. Крім того, 1934 р. до ВУІМ були передані збірки ліквідованого Музею українських діячів науки і мистецтва, в зібранні якого також була Шевченкіана [16, с. 177]. Очевидно, що після поділу ВУІМ негативи з шевченкознавчої тематики залишилися відповідно до профілю у ДМУМ, який успадкував не лише частину збірок, а й будинок ВУІМ.

ВУІМ мав відділ «Старий Київ», якому, як вважаємо, належали негативи із зображенням експонатів його збірки, зокрема найдавнішого з відомих оксамитів київських цехів — оксамит (або ще іпокліт) Київського перепечайського цеху 1755 р. (іл. 4), а також негативи з видами житлових і промислових будівель Києва середини ХІХ — початку ХХ ст. Останні містять зображення купецьких і ремісничих будинків на Гончарці та Дегтярівці (вулиці Гончарна і Дегтярна) на Подолі, на вул. Глибочицькій на Лук'янівці, вул. Борохова (нині Шота Руставелі) та в Новому завулку (нині вул. Марка Кропивницького) на Бессарабці (од. зб. 12, № 577—588, 590), зразки т. зв. старосвітських будинків (од. зб. 25, № 1218; од. зб. 26, № 1240, 1243, 1248). Є в цій групі й зображення великих прибуткових будинків Києва (од. зб. 25, № 1216, 1217; од. зб. 26, № 1247, 1249, 1250). При розподілі майна ВУІМ між ЦІМ і ДМУМ у другій половині 1930-х років ці негативи, на нашу думку, залишилися у збірці останнього.

А от група негативів з видами пам'яток архітектури Києва (Михайлівський Золотоверхий собор, Трьохсвятительська церква, Троїцька надбрамна церква Києво-Печерської Лаври), Чернігова, Харкова, з видами українських містечок належала до зібрання Державного архітектурно-історичного заповідника «Софійський музей» (ДАІЗСМ, нині НЗСК). Велика фотозбірка цього музею напередодні Німецько-радянської війни містила насамперед численні негативи та світлини Софійського і Михайлівського Золотоверхого соборів, а також київських церков. Перед самою війною, у березні 1941 р., з Української державної картинної галереї в Харкові (нині Харківський художній музей) до ДАІЗСМ надійшла збірка негативів на склі (1852 одиниці) і світлин (1855 одиниць) репресованого мистецтвознавця Стефана Таранушенка (1889—1976), директора Музею українського мистецтва в Харкові [28]. Вона у великій кількості містила види дерев'яних і мурованих церков, інших пам'яток архітектури, види містечок, сіл, селянських хат та споруд Чернігівщини, Харківщини, Полтавщини, Волині, Поділля тощо. У 1943 р. фотозбірка ДАІЗСМ була вивезена в Німеччину. Після війни в ході реституції негативи повернулися до місця свого довоєнного

Іл. 4. Оксамит (іпокліт) Київського перепечайського цеху. 1755 р. Оксамит, перкалева бавовна, шитво. 172 × 100 см. Фото 1926 р. Напис на оксамиті: «Цей оксамит цеху перепечайського киевского сделан коштом цеховим старанием пана старости Федора Корнієнка Тихого из советом панов старост и ключника Ивана Бакуринского урядников ключников и всеи братии року 1755 ноября 29 дня». Нині оксамит у збірці НЗКПЛ (інв. № КПЛ-Т-5377), переданий туди 1987 р. з Державного музею українського народно-декоративного мистецтва, нині Національний музей українського народного декоративного мистецтва. Джерело: ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20. № 1034

Іл. 5. Комісія реставраторів біля Софійського собору: сидять (зліва направо) — Павло Іванович Юкін, Микола Михайлович Чернишов, невідома, академік Володимир Георгійович Шапошников, Євген Васильович Кудрявцев, невідомий, Сергій Олександрович Торопов, Мстислав Володимирович Фармаковський; стоять (зліва направо) — Володимир Олександрович Фролов, Олексій Дмитрович Чіварзін, Катерина Олександрівна Домбровська, Іполит Владиславович Моргілевський. Київ, 1938 р. *Джерело:* ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16. № 806

зберігання і нині перебувають у фототеці НЗСК. У Німеччині залишилася значна частина світлин, яка міститься сьогодні в Центральному інституті історії мистецтва (Zentralinstitut für Kunstgeschichte) в Мюнхені [37].

Також до довоєнного зібрання фотодокументів НЗСК відноситься низка негативів, де на подвір'ї Софійського собору зображена група українських і російських реставраторів-монументалістів. Улітку 1938 р. вони зібралися в Києві для ознайомлення і оцінки методів реставрації Павла Юкіна, який у той час працював над розчисткою фресок і мозаїк у Києво-Софійському соборі [18, с. 366—368] (од. зб. 16, № 806; од. зб. 17, № 874—878). Це були найкращі знавці давньоруської архітектури, фахівці-реставратори тодішнього Радянського Союзу — Іполит Моргілевський, Володимир Фролов, Мстислав Фармаковський, Микола Чернишов, Катерина Домбровська, не рахуючи вже згаданого П. Юкіна, та інші (іл. 5).

До фототеки ДМУМ (нині НХМУ), без сумніву, належала група негативів щодо діяльності організованих у 1934 р. при Наркоматі освіти Централь-

Іл. 6. Сергій Свиридович Гамченко (у центрі), Олена Федорівна Лагодовська (останній ряд, 3-тя праворуч), Дмитро Панасович Бочков, директор Черкаського округового музею ім. Т.Г. Шевченка (останній ряд, 2-й праворуч), Віра Іванівна Ткаченко, завідувачка відділу археології названого музею (останній ряд, 1-ша ліворуч), та інші учасники археологічних досліджень могильника черняхівської культури біля с. Маслове на Черкащині. Фото Михайла Макаревича, 1929 р. Джерело: ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17. № 870

них експериментальних майстерень народної творчості (од. зб. 23, № 1113—1120). З поділом у 1935 р. ВУІМ на два музеї названі майстерні стали діяти при ДМУМ. Згодом за постановою РНК УРСР № 471 від 8 квітня 1938 р. на їхній базі була створена Школа майстрів народної творчості (нині Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука) [15, с. 23; 17; 29, с. 24]. На негативах цієї групи зображена ідеологічна, витримана в дусі того часу продукція — виткані народними майстринями за ескізами художників Д. Шавикіна, М. Рокицького вовняні килими: «Климент Ворошилов з колгоспниками» (1935), «К.Є. Ворошилов приймає парад червоного козацтва» (1936), «Товариш Сталін серед народу» (1937), «Товариш Сталін на трибуні Надзвичайного VIII з'їзду Рад в 1936 р.» (1937), «Червоні партизани» (1937). На деяких негативах зображені й самі майстрині — за роботою, на тлі завершеного килима.

Є у фотозбірці ф. 381, т. зв. архіві П. Курінного, й негативи з довоєнної фототеки Інституту археології НАН України. Насамперед це групові фото учасників різних археологічних експедицій, робочі моменти розкопок або

Іл. 7. Микола Іванович Ячменьов, в. о. директора ІІМК АН УСРР (кавалер ордену Червоного Прапора), Надія Йосипівна Байорис та інші на території садиби М. Петровського, відведений під будівництво Художньої школи (нині будинок НМІУ, вул. Володимирська, 2). Київ, травень 1936 р. *Джерело:* ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17. № 872

вже наукового опрацювання зібраного матеріалу. Серед них учасники експедицій під керівництвом відомого археолога Сергія Гамченка, зокрема археологічних розкопок на території садиби В.П. Трубецького по вул. Короленка (нині Володимирська), 3 в Києві 1927 р. (од. зб. 17, № 868), археологічних досліджень трипільського поселення біля с. Стіна на Вінниччині 1929 р. (од. зб. 16, № 814; од. зб. 17, № 867), могильника черняхівської культури біля с. Маслове на Черкащині 1929 р. (іл. 6, од. зб. 17, № 870, 871). На інших двох негативах зображені учасники спільної Київської археологічної експедиції ІА АН УРСР та Інституту історії матеріальної культури (далі — ІІМК) СРСР на чолі з М. Каргером (І. Іванцов, Є. Махно, В. Гончаров, Г. Корзухіна, І. Шаскольський та ін.) під час розкопок Десятинної церкви 1939 р. (од. зб. 24, № 1165, 1166). На одному з негативів зображений в. о. директора Інституту археології АН УРСР Микола Ячменьов разом з колегами. У травні 1936 р. вони оглядали місце розкопу на території садиби М. Петровського, відведеної під будівництво Художньої школи по вул. Короленка (нині Володимирська), 2, де і був зроблений цей знімок (іл. 7). Усього, за нашими підрахунками, до довоєнної фототеки Інституту археології НАН України відносяться 12 негативів.

Отже, переважна більшість фотодокументів групи «Українські заклади науки і культури» в архіві П. Курінного походила з київських музеїв, головню сучасних НМІУ, НХМУ, НЗСК, та Інституту археології НАН України. Причина полягала насамперед у вивезенні їхніх збірок разом з фототеками в 1943 р. в Німеччину, про що йшлося вище. На всьому шляху переміщень цих збірок (Київ—Краків—Гьохштедт) їх супроводжував П. Курінний.

Наукова новизна. Кожна група фотодокументів фотозбірки ф. 381, т. зв. «Архів Петра Курінного», є ексклюзивною. Кожна містить велику кількість рідкісних, раніше не відомих зображень. Їхня систематизація, опис та атрибуція, а також введення в науковий обіг є великим внеском у дослідження українського музейництва, зокрема київського міжвоєнного періоду, української повоєнної еміграції 1940-х років, історії української археології та української біографістики.

Висновки. Збірка фотодокументів ф. 381 (УВУ), яка має неофіційну назву «Архів Петра Курінного», налічує **1298** одиниць фотодокументів 1900—1940-х років. З них: **1213** негативів на склі, **68** негативів на плівці, **13** фрагментів плівки (з 1—4 кадрами), **3** металевих кліше і **1** блок з двох зліплених між собою фотопластин. На деяких скляних фотонегативах містяться два і більше зображень (кадрів). Ще 41 негатив на склі і одне фото (8 × 6), наклеєне на сірий картон, були передані у 2006 р. на реставрацію в Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г.С. Пшеничного (нині ЦДАЕА).

Збірка негативів ф. 381 складається з трьох частин. Найменша група (91 од.) походить із приватних архівів: невідомого офіцера Австро-Угорської армії (5 од.), невстановлених приватних архівів (14 од.) та художника, мистецтвознавця проф. Дам'яна Горняткевича (72 од.). Найбільшу групу (996 од.) складають негативи, зроблені в українських таборах переміщених осіб «Зомме Казерне» (816 од.) і «Регенсбург—Осея» (6 од.) в німецьких містах Аугсбург і Регенсбург (Баварія) у другій половині 1940-х років. Третю групу (211 од.) утворюють фотодокументи з довоєнних зібрань українських закладів науки і культури, насамперед київських музеїв (сучасних НМІУ, НХМУ, НЗСК) та Інституту археології НАН України.

Цими трьома різними групами фотодокументів з другої половини 1940-х років опікувався український історик, археолог, музейник Петро Курінний. Вони не були від моменту їхнього створення його безпосередньою приватною власністю, за винятком аугсбурзьких фотонегативів, а потрапили в коло його інтересів та опіки через низку життєвих обставин, обумовлених певними історичними процесами.

Висловлюю щиру подяку Світлані Сорокіній, завідувачці сектору «Археологія доби каменю-бронзи» відділу археології Національного музею історії України, за здійснене сканування збірки негативів ф. 381 ІР НБУВ, без чого не відбулася б ця стаття, та за консультації щодо археологічних артефактів, зображених на окремих негативах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович М. 50-річчя Української вільної академії наук // Науковий збірник УВАН. Т. 4 (1945—1950—1995). Нью-Йорк : УВАН у США, 1999. С. 9—31.
2. Божик С., Петришин В. Топографія Угнова й околиці // Угнів та Угнівщина: історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XVI. Нью-Йорк—Париж—Сідней—Торонто : НТШ, 1960. С. 9—14.
3. Бризгун-Соколик О. Регенсбург: табір ДіПі 1945—1949 «Україна в мініатюрі» (спомини) // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». Острог, 2020. № 31. С. 247—253.
4. Гах І. Дам'ян Горняткевич: життя і творчість / Львівська національна академія мистецтв. Кафедра монументального живопису. Львів : ЮЕКС, 2023. 134 с.
5. Горняткевич А.Д. Горняткевич Дам'ян-Михайло Антонович // Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін. Т. 6. Київ : Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: <https://esu.com.ua/article-31355>
6. Горняткевич Д. До історії найновішого іконопису Угнівської церкви // Угнів та Угнівщина: історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XVI. Нью-Йорк—Париж—Сідней—Торонто : НТШ, 1960. С. 18—34.
7. Інститут рукопису НБУВ (далі — ІР НБУВ). Ф. 381. Справа фонду. Арк. 12.
8. ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 14.
9. ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 15.
10. ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 23—24.
11. ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 41—44.
12. ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 4525.02.1933 р.47.
13. ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 51.
14. ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 80.
15. Калениченко Л. Державний український музей // Соціалістичний Київ. Київ, 1937. № 5. С. 17—23.
16. Києво-Печерська Лавра у часи Другої світової війни. Дослідження. Документи / упоряд. Т.М. Себта, Р.І. Качан. Київ : «Видавець Олег Філюк», 2016. 1200 с.
17. Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука. Історія академії. URL: <https://kdidpamid.edu.ua/academy/pro-akademiyu/>
18. Кызласова И. О Павле Юкине и его мемуарах // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. III / упоряд. Д.С. Гордієнко, В.В. Корнієнко. Київ : НЗСК, 2013. С. 337—370.
19. Ковалів Ю.Б. Комаринський Григорій // Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін. Т. 14. Київ : Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL: <https://esu.com.ua/article-3189>
20. Корчемна І.С. Архів Українського вільного університету в Мюнхені у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: історія, структура, науковий опис // Рукописна та книжкова спадщина України. 2014. Вип. 18. С. 158—168.
21. Корчемна І.С. Ф. 381: Архів Українського вільного університету в Мюнхені // Архіви, колекції та зібрання державних, громадських та релігійних установ у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: Путівник. Київ : НБУВ, 2015. С. 73—81.

22. Кошмаль В. Терапія та утопія: маленька Україна в Регенсбурзі (1945—1949 рр.) // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Історія. 2015. № 1 (124). С. 26—31.
23. Курінний П. Історія археологічного знання про Україну / передмова і вступна стаття П. Горохівського. Вид. 3-ге. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 153 с.
24. Курінний П. Три роки праці реставраційної майстерні Лаврського музею культур та побуту над консервацією та реставрацією музейних збірок // Український музей. Зб. 1: Репринтне видання 1927 року. Київ : НКПІКЗ, 2007. С. 159—168.
25. Марунчак М.Г. Біографічний довідник до історії українців Канади. Вінніпег : УВАН в Канаді, 1986. 735 с.
26. Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині і Австрії по Другій світовій війні. Т. 1. Роки 1945—1951. Мюнхен : Академічне видавництво д-ра Петра Белея, 1985. 432 с.
27. Мистці Тернопільщини. Ч. 1. Образотворче мистецтво: бібліогр. покажч. / уклад. В. Миськів ; вступ. ст. І. Дуда ; наук. ред. В. Вітенко. Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. 495 с.
28. Національний заповідник «Софія Київська». Науково-фондовий відділ. Спр. НДФ-3717. Арк. 89—122.
29. Новицька М.О. Тематичний килим Радянської України // Вісник Академії архітектури УРСР. 1948. № 4. С. 24—32.
30. Петришин В. Церква в Угнові // Угнів та Угнівщина: історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XVI. Нью-Йорк—Париж—Сідней—Торонто : НТШ, 1960. С. 14—18.
31. Поезії Іванни Савицької. URL: <https://mala.storinka.org/поезії-иванни-савицької.html>
32. Радієвська Т., Себта Т., Сорокіна С. Документи свідчать: вивезення на Захід збірок Крайового музею до- і ранньої історії в Києві у 1943—1945 рр. // Український археологічний щорічник. Нова серія. 2018. Вип. 21/22. С. 799—860.
33. Регенсбург. Статті — спогади — документи до історії української еміграції в Німеччині після Другої світової війни. Український Архів. Т. XL Нью-Йорк—Париж—Сідней—Торонто : НТШ, 1985. 684 с.
34. Світлої пам'яті: інженер Григорій Комаринський. URL : <https://ukrnationalism.com/news/nationalist-movement/3861-svitloi-pam-inzhener-hryhorii-komarynskyi.html>
35. Себта Т. М. Києво-Печерська Лавра на початку Німецько-радянської війни та під час нацистської окупації (1941—1943) // Києво-Печерська Лавра у часи Другої світової війни. Дослідження. Документи / упоряд. Т. М. Себта, Р. І. Качан. Київ : «Видавець Олег Філюк», 2016. С. 13—92.
36. Себта Т.М. Мюнхенська систематична Картотека власності мистецьких об'єктів (1945—1952): перспективи дослідження повоєнної реституції українських культурних цінностей // Загартована історією: Ювілейний збірник на пошану проф. Надії Іванівни Миронець з нагоди 80-ліття від дня народження : зб. наук. пр. / упоряд. В. Піскун. Київ : ІУАД, 2013. С. 221—236.
37. Себта Т. Українські культурні цінності в Німеччині: фотозбірка Національного заповідника «Софія Київська» // Софійський часопис: зб. статей. Вип. 1. Харків : ФОП Дюнова, 2017. С. 362—373.
38. Торгалю Ю.В. Петро Петрович Курінний. Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. 134 с.
39. Український державний музей // Молодняк. Київ, 1937. № 4. С. 140—141.
40. Український табір ДП в Авгсбурзі. Спомини. Документи. Світлини / упоряд. В. Сергійчук. Вишгород : ПП Сергійчук М.І., 2020. 402 с.

41. Якимова О. Поліхромії церкви Різдва Богородиці міста Угнева Львівської області в контексті формотворчих пошуків першої третини ХХ століття // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. Київ, 2011. Вип. 11. С. 112—117.
42. Ehemalige Reese-Kaserne (Somme-Kaserne). Augsburg. April 2012. URL : <https://www.flickr.com/photos/22530195@N05/albums/72157631339909912/>
43. National Archives and Records Administration. Fold 3. URL : <https://www.fold3.com/image/232040514>
44. U. Patzke, M. Szafoval, R. Yaremko (Hrsg.). Universitas Libera Ucrainensis: 1921—2011. München : Druckerei und Verlag Steinmeier, 2011. 828 S.
45. V. Pavlovsky. Damian Horniatkevych (1892—1980) // The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the United States. Vol. XIV. New York, 1978—1980. No. 37—38. P. 333—335.

Отримано 16 травня 2023 року

REFERENCES

1. Antonovych M. 50-richchia Ukrainskoi vilnoi akademii nauk [50 years of the Ukrainian Free Academy of Sciences]. *Naukovyi zbirnyk Ukrainskoi Vilnoi Akademii nauk* [Scientific Digest of the Ukrainian Free Academy of Sciences]. Vol. 4 (1945—1950—1995). New York, 1999. Pp. 9—31. [In Ukrainian].
2. Bozhyk S., Petryshyn V. Topohrafiia Uhnova i okolytsi [The topography of Uhniv and its surroundings] // Uhniv ta Uhnivshchyna: istorychno-memuarnyi zbirnyk. Ukrainyskyi Arkhiv [Uhniv and Uhnivshchyna: historical-memoir digest. Ukrainian Archives]. Vol. XVI. New York—Paris—Sydney—Toronto, 1960. Pp. 9—14. [In Ukrainian].
3. Bryzhun-Sokolyk O. Rehensburh: tabir DiPi 1945—1949 “Ukraina v miniiatiuri” (spomyny) [Regensburg: a camp of DPs of 1945—1949 “Ukraine in miniature” (memories)]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Seriiia “Istorychni nauky”* [Scientific papers of the National University of Ostroh Academy. Series of History]. Ostroh, 2020. No. 31, pp. 247—253. [In Ukrainian].
4. Hakh I. Damian Horniatkevych: zhyttia i tvorchist [Damian Horniatkevych: life and creativity]. Lviv: 2023. 134 p. [In Ukrainian].
5. Horniatkevych A.D. Horniatkevych Damian-Mykhailo Antonovych [Horniatkevych Damian-Mykhailo Antonovych] // *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of Modern Ukraine] / I.M. Dziuba, A.I. Zhukovskiy, M.H. Zhelezniak (Eds.). Vol. 6. Kyiv, 2006. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-31355> [In Ukrainian].
6. Horniatkevych D. Do istorii nainovishoho ikonopysu Uhnivskoi tserkvy [To the history of the most recent icon painting in the church of Uhniv] // Uhniv ta Uhnivshchyna: istorychno-memuarnyi zbirnyk. Ukrainyskyi Arkhiv [Uhniv and Uhnivshchyna: historical-memoir digest. Ukrainian Archives]. Vol. XVI. New York—Paris—Sydney—Toronto, 1960. Pp. 18—34. [In Ukrainian].
7. Fond 381. Case of the fond. Fol. 12. Institute of Manuscript of V.I. Vernadskiy National Library of Ukraine.
8. Fond 381. Case of the fond. Fol. 14. Institute of Manuscript of V.I. Vernadskiy National Library of Ukraine.
9. Fond 381. Case of the fond. Fol. 15. Institute of Manuscript of V.I. Vernadskiy National Library of Ukraine.
10. Fond 381. Case of the fond. Fols. 23—24. Institute of Manuscript of V.I. Vernadskiy National Library of Ukraine.

11. Fond 381. Case of the fond. Fols. 41—44. Institute of Manuscript of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
12. Fond 381. Case of the fond. Fols. 45—47. Institute of Manuscript of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
13. Fond 381. Case of the fond. Fol. 51. Institute of Manuscript of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
14. Fond 381. Case of the fond. Fol. 80. Institute of Manuscript of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
15. Kalenychenko L. Derzhavnyi ukrainskyi muzei [The State Ukrainian Museum]. *Sotsialistychnyi Kyiv* [Socialist Kyiv]. Kyiv, 1937. No. 5, pp. 17—23. [In Ukrainian].
16. Kyievo-Pecherska Lavra u chasy Druhoi svitovoi viiny. Doslidzhennia. Dokumenty [Kyiv-Pechersk Lavra during the Second World War. Studies. Documents] / T.M. Sebta, R.I. Kachan (Comps.). Kyiv, 2016. 1200 p. [In Ukrainian].
17. Kyivska derzhavna akademiia dekoratyvno-prykladnoho mystetstva i dyzainu im. Mykhaila Boichuka. Istoriiia akademii [Mykhailo Boychuk Kyiv State Academy of Decorative Applied Arts and Design. History of the academy]. Retrieved from: <https://kdidp-mid.edu.ua/academy/pro-akademiyu/>. [In Ukrainian].
18. Kyzlasova I. O Pavle Yukine i ego memuarakh [About Pavel Yukin and his memoirs]. *Sofiiia Kyivska: Vizantiia. Rus. Ukraina* [Sophia of Kyiv: Byzantium. Rus. Ukraine] / D.S. Gordienko, V.V. Kornienko (Comps.). Kyiv, 2013. Iss. III, pp. 337—370. [In Russian].
19. Kovaliv Yu. B. Komarynskyi Hryhorii // Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine] / I.M. Dziuba, A.I. Zhukovskyyi, M.H. Zhelezniak (Eds.). Vol. 14. Kyiv, 2014. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-3189>. [In Ukrainian].
20. Korchemna I.S. Arkhiv Ukrainskoho vilnoho universytetu v Miunkheni u fondakh Instytutu rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: istoriia, struktura, naukovyi opys [Archive of the Ukrainian Free University in Munich in the fonds of the Institute of Manuscript of the V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine: history, structure, scientific description]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy* [Manuscript and Book Heritage of Ukraine]. Kyiv, 2014. Iss. 18, pp. 158—168. [In Ukrainian].
21. Korchemna I.S. Fond 381: Arkhiv Ukrainskoho vilnoho universytetu v Miunkheni [Fond 381: Archive of the Ukrainian Free University in Munich] // Arkhivy, kolektsii ta zibrannia derzhavnykh, hromadskykh ta relihiinykh ustanov u fondakh Instytutu rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: Putivnyk [Archives, collections and records of state, public and religious institutions in the fonds of the Institute of Manuscripts of the V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine: Guide]. Kyiv, 2015. Pp. 73—81. [In Ukrainian].
22. Koshmal V. Terapiia ta utopiia: malenka Ukraina v Regensburzi (1945—1949 rr.) [Therapy and Utopia: little Ukraine in Regensburg (1945—1949)]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Istoriiia* [Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. History]. Kyiv, 2015. No. 1 (124), pp. 26—31. [In Ukrainian].
23. Kurinnyi P. Istoriiia Arkheolohichnoho znannia pro Ukrainu [The history of archaeological knowledge about Ukraine]. Iss. 3. Uman, 2013. 153 p. [In Ukrainian].
24. Kurinnyi P. Try roky pratsi restavratsiinoi maisterni Lavrskoho muzeiu kultiv ta pobutu nad konservatsiieiu ta restavratsiieiu muzeinykh zbirk [Three years of work of the restoration workshop of the Lavra Museum of Cults and Life on the conservation and restoration of museum collections] // *Ukrainskyi muzei. Zb. 1: Reprintne vydannia 1927 roku* [Ukrainian Museum. Vol. 1: Reprint edition of 1927]. Kyiv, 2007. Pp. 159—168. [In Ukrainian].

25. Marunchak M.H. Biohrafichnyi dovidnyk do istorii ukrainsiv Kanady [The biographical guide to the history of Ukrainians in Canada]. Winnipeg, 1986. 735 p. [In Ukrainian].
26. Maruniak V. Ukrainaska emihratsiia v Nimechchyni i Avstrii po Druhii svitovii viini. T. 1. Roky 1945—1951 [The Ukrainian Emigration in Germany and Austria after the Second World War. Vol. 1. 1945—1951]. Miunkhen, 1985. 432 p. [In Ukrainian].
27. Mysttsi Ternopilshchyny. Ch. 1. Obrazotvorche mystetstvo: bibliohrafichnyi pokazhchyk [Artists of epy Ternopil Region. Part 1. Fine arts: bibliographic index] / V. Myskiv (Comp.); I. Duda (Introduct. article); V. Vitenko (Ed.). Ternopil, 2015. 495 p. [In Ukrainian].
28. The scientific and fond department. Unit NDF-3717. Fols. 89—122. National Conservation Area “Sophia of Kyiv”.
29. Novytska M.O. Tematychnyi kylym Radianskoi Ukrainy [Thematic carpet of Soviet Ukraine]. *Visnyk Akademii Arkhitektury URSR* [Bulletin of the Academy of Architecture of the Ukrainian Soviet Socialist Republic]. 1948. No. 4, pp. 24—32. [In Ukrainian].
30. Petryshyn V. Tserkva v Uhnovi [The church in Uhniv] // Uhniv ta Uhnivshchyna: istorychno-memuarnyi zbirnyk. Ukrainyskyi Arkhiv [Uhniv and Uhnivshchyna: historical-memoir digest. Ukrainian Archives]. Vol. XVI. New York—Paris—Sydney—Toronto, 1960. Pp. 14—18. [In Ukrainian].
31. Poezii Ivanny Savytskoi [Poems of Ivanna Savytska]. Retrieved from: <https://mala.storinka.org/poezii-ivanny-savytskoi.html>. [In Ukrainian].
32. Radiievskia T., Sebta T., Sorokina S. Dokumenty svidchat: vyvezennia na Zakhid zbirok Kraiovoho muzeiu do- i rannoi istorii v Kyievi u 1943—1945 rr. [The documents testify: the transport to the West of the collections of the Regional Museum of Pre- and Early History in Kyiv in 1943—1945]. *Ukrainskyi Arkheohrafichnyi shchorichnyk. Nova seriia* [Ukrainian Archaeographical Yearbook. New series]. Kyiv, 2018. Iss. 21/22, pp. 799—860. [In Ukrainian].
33. Regensburg. Statti — spohady — dokumenty do istorii ukrainskoi emihratsii v Nimechchyni pislia Druhoi svitovoi viiny. Ukrainyskyi Arkhiv [Regensburg. Articles — memories — documents on the history of Ukrainian emigration in Germany after the Second World War. Ukrainian Archive]. Vol. XL. New York—Paris—Sydney—Toronto, 1985. 684 p. [In Ukrainian].
34. Svitloi pamiaty: inzhener Hryhorii Komarynskyi [In loving memory: engineer Hryhorii Komarynskyi]. Retrieved from : <https://ukrnationalism.com/news/nationalist-movement/3861-svitloi-pam-inzhener-hryhorii-komarynskyi.html>. [In Ukrainian].
35. Sebta T.M. Kyievo-Pecherska Lavra na pochatku Nimetsko-radianskoi viiny ta pid chas natsytskoi okupatsii (1941—1943) [Kyiv-Pechersk Lavra at the beginning of the German-Soviet War and during the Nazi occupation (1941—1943)] // Kyievo-Pecherska Lavra u chasy Druhoi svitovoi viiny. Doslidzhennia. Dokumenty [Kyiv-Pechersk Lavra during the Scond World war. Studies. Documents] / T.M. Sebta, R.I. Kachan (Comps.). Kyiv, 2016. Pp. 13—92. [In Ukrainian].
36. Sebta T.M. Miunkhenska systematychna Kartoteka vlasnosti mystetskykh obektiv (1945—1952): perspektyvy doslidzhennia povoienni restytutsii ukrainskykh kulturnykh tsinnosti [The Munich systematic Property Cards Art (1945—1952): prospects for the study of postwar restitution of Ukrainian cultural treasures] // Zahartovana istoriieiu: Yuvileinyi zbirnyk na poshanu prof. Nadii Ivanivny Myronets z nahody 80-littia vid dnia narodzhennia: Zb. nauk. pr. [Tempered by History: Jubilee digest in honor of professor Nadiya Ivanivna Myronets on the occasion of her 80th birthday: Digest of scientific papers] / V. Piskun (Comp.). Kyiv, 2013. Pp. 221—236. [In Ukrainian].

37. Sebta T. Ukrainski kulturni tsinnosti v Nimechchyni: fotozbirka Natsionalnoho zapovidnyka “Sofia Kyivska” [Ukrainian cultural treasures in Germany: a photo collection of the National Conservation Area “Sophia of Kyiv”]. *Sofiiskyi chasopys: zb. statei* [Sophia Magazine. Digest of articles]. Kharkiv, 2017. Iss. 1, pp. 362—373. [In Ukrainian].
38. Torhalo Yu.V. Petro Petrovych Kurinnyi. Uman, 2014. 134 p. [In Ukrainian].
39. Ukrainyski derzhavnyi muzei [The Ukrainian State museum]. *Molodniak* [Molodniak] Kyiv, 1937. No. 4, pp. 140—141. [In Ukrainian].
40. Ukrainyskiy tabir DP v Avshburzi. Spomyny. Dokumenty. Svitlyny [The Ukrainian DP-camp in Augsburg. Memoirs. Documents, Photos / V. Serhiichuk (Ed.)]. Vyshhorod, 2020. 402 p. [In Ukrainian].
41. Yakymova O. Polikhromii tserkvy Rizdva Bohorodytsi mista Uhniva Lvivskoi oblasti v konteksti formotvorchkykh poshukiv pershoi tretyny XX stolittia [The polychromes of the Church of the Nativity of the Virgin in the city of Uhniv in the Lviv Region in the context of form creative searches of the first third of the 20th century]. *Ukrainske mystetstvo-znavstvo: materialy, doslidzhennia, retsenzii. Zb. nauk. prats* [Ukrainian art history: materials, researches, reviews. Digest of scientific papers]. Kyiv, 2011. Iss. 11, pp. 112—117. [In Ukrainian].
42. Ehemalige Reese-Kaserne (Somme-Kaserne). Augsburg. April 2012. URL : <https://www.flickr.com/photos/22530195@N05/albums/72157631339909912/>
43. National Archives and Records Administration. Fold 3. URL : <https://www.fold3.com/image/232040514>
44. U. Patzke, M. Szafowal, R. Yaremko (Hrsg.). Universitas Libera Ucrainensis: 1921—2011. München : Druckerei und Verlag Steinmeier, 2011. 828 S.
45. V. Pavlovsky. Damian Horniatkevych (1892—1980). *The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the United States*. Vol. XIV. New York, 1978—1980. No. 37—38. Pp. 333—335.

Received on May 16, 2023

Tetiana Sebta

M.S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies
of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID: 0000-0003-0259-0932

E-mail: sebta@ukr.net

PHOTODOCUMENTARY COLLECTION FROM FOND NO. 381 “UKRAINIAN FREE UNIVERSITY IN MUNICH” IN INSTITUTE OF MANUSCRIPT OF V.I. VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE: PROVENANCE AND CONSIST

The goal of the research was to give the quantitative and qualitative descriptions of the collection of photodocuments from the fond No. 381 in the Institute of Manuscript of the V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine, to research its structure and provenance. **Methodology.** The methods of the scientific and critical analyse — historical and systematic, comparative and the extrapolation method, were applied. **Scientific novelty.** For the first time, there are highlighted the named collection and many new photodocuments are introduced into the scientific circulation. The collection, which name is “The records of Petro Kurinnyi”, has 1298 items (negatives on glass, film and 3 metal clichés) of the 1900s—1940s. Since 2006,

41 negatives on glass and one photo more are in the Central State Audiovisual and Electronic Archives of Ukraine. The photodocumentary collection from the fond No. 381 is a mix of negatives both on glass and on film of various subjects. There is a lot of portraits and production photos of different groups of people (boy and girl friends, families, newlyweds, children, school classes), taken after the World War II at different times of the year; photos of family events — weddings, exequies, or Easter or Christmas celebrations, taken also at postwar time; rephotographed old photos of some persons; photonegatives from private archives of the 1910s—1930s — groups of people on a walk, in the home interior, in the yard near the house, etc.; museum exhibits and pre-war museum expositions; photos of residential architecture of Kyiv; group photos from archaeological excavations; photos of artists during work and rest; photographed paintings, engravings, drawings or rephotographed illustrations from books, etc. **Conclusions.** The collection consists of 3 parts — private fonds (90), in particular of the painter, art critic Damian Horniatkevych (70); from the Ukrainian displaced persons camps “Somme Kaserne” in Augsburg and “Oselia Ganghofer” (Ganghofersiedlung) in Regensburg in Bayern (996); the negatives from pre-war collections of the Ukrainian cultural and scientific institutions (212).

Key words: negatives, Augsburg, Regensburg, Ganghofersiedlung, Somme Kaserne, Damian Horniatkevych, Petro Kurinnyi, National Museum of History of Ukraine, National Art Museum of Ukraine, St. Sophia of Kyiv, Institute of Archaeology.